

PALEOLİTİK ÇAĞ'DA ATEŞ VE YERLEŞİM BİÇİMLERİ
ATEŞİN BİÇİM DEĞİŞİKLİĞİ ENERJİSİ OLARAK KULLANIMI:
TEKNİK UYGULAMALAR

Ateşin teknikle uygulanması onun Paleolitik dönemde kullanılan çeşitli hammaddelerin biçim değişikliğinde bir araç olarak kullanılması anlamına gelmektedir. Ateşin teknik amaçlı enerji kaynağı olarak keşfi erken bir zamanda pratik olarak ateşin kullanımının keşfi ile çağdaş olmalıdır.

Başlangıçta bu uygulamalar odun, kemik, hayvan boynuzu gibi bazı hammaddelerle ya da taş gibi hammaddenin parçalanması gibi belirli çalışma şekilleriyle sınırlanmıştır. Bu teknikler belki de alt Paleolitikten itibaren kullanılıyordu. Üst Paleolitikte kullanıldıkları çok kesindir.

Üst Paleolitikte boya maddelerinin ya da kilin şekil değişikliğinde, çakmaktaşının ısıtılma işlemlerinde kesinlikle kullanılmıştır.

Çanak çömlekçiliğin ve metal işçiliğinin daha geç dönemlerde görülmesi ateşe ilişkin teknik edinimlerin durmaksızın ilerlediğini göstermektedir.

Teknik uygulamaları:

- 1- Odun çalışması
- 2- Geyik boynuzu ve fildişi çalışması
- 3- Taş çalışması
- 4- Boya maddelerinde çalışma olmak üzere 4 kategoride toplamak olanaklıdır.

Odun çalışması:

Odunu sertleştirmek için en iyi teknik onu kısmen yakmaktır. Bu çalışma dış kısmı kömür haline gelmiş odunu daha kolay şekillendirmeye olanak veriyor. Isınmış ama kömürleşmemiş olan iç kısım sertleşiyor ve kullanımda sağlamlığı artırıyor. Odunun bu özelliği daha Alt Paleolitikte insanlar tarafından fark edilmiş görülmektedir. Ancak prehistoryenler

arasında ateşten geçirilmiş ve işlendikten sonra ateşe düşmüş parçalar üzerinde anlaşmazlıklar doğmaktadır. Oysa bu iki tipin üzerindeki belirtiler tamamen farklıdır.

Ateşte çalışma halinde odunun oldukça kömürleşmiş olan dış kısmı işlem sırasında kaldırılacak ve kaybolacaktır. İkinci durumda ise şekillendirilmiş olan alet dış tarafından ya kısmen ya da tamamen kömürleşecektir. Nitekim ateşte sertleştirilmiş odunlardan şekillendirilmiş örnekler de vardır. Kronolojik olarak bunlardan en eskisi İspanya'da Soria Bölgesi'ndeki Torralba'da saptanan bir kargıdır. Yine Afrika'da "Kolambo Fools" yatağında kömürleşmiş ağaç gövdesi ve insan tarafından üzerinde çalışıldığı anlaşılan odun parçaları bulunmuştur.

Ateşte sertleştirilmiş en güzel örnek Almanya'da Lehringen'de bir filin kaburgaları arasında bulunmuştur. 2.40 cm uzunluğunda bir kargı parçasıdır ve porsuk ağacından yapılmıştır.

Ateşin ağaçları kesmede kullanıldığı da ileri sürülmektedir. Balta-testere gibi büyük ağaçları devirecek aletlerin bulunmadığı bir dönemde alt kısımlarından yakılmış ağaçlar devrilmiş olabilirler. Ancak buna ilişkin arkeolojik bir kanıt yoktur.

Geyik boynuzu ve fildişi çalışması:

Özellikle geyiklerin dallı boynuzlarının budanmasında ateş kullanılmıştır. Chou-kou-tien yataklarındaki gözlemlere dayanarak A. Breuil ateşin bu yolla iki türlü kullanıldığını ileri sürmüştür. Bir tanesi geyiklerin kupa olarak kullanılan kafatasları üzerinde çıkıntı yapan boynuz ya da çıkıntılı parçaların yakma yoluyla küçültülmesi, ikincisi ve daha yaygın olanı ise, daha büyük geyik boynuzlarının işlenmesini kolaylaştırmaktır. Yine bu çerçevede ateş, çubukların düzeltilmesinde de kullanılmış görülmektedir.

Boynuz sırtıklarından elde edilmiş çubukların düzeltilmesinde de ateş kullanılmıştır. Gerçekte işlenilmiş ren geyiği boynuzları kargı, spatül, harpon gibi Üst Paleolitik kemik endüstri ürünlerinin yapılması için uzun çubuklar verir. Ancak bu çubuklar ilk çıkartıldıklarında eğik olurlar. Bunlar delinmiş çubuklarla ya da ateşle düzeltilmişlerdir.

Aynı yöntem fildişi çalışmasına da uygulanmıştır. Sibiry'a'da Malta'nın Üst Paleolitik endüstrileri üzerinde inceleme yapan M. Geresimov bazı fildişlerinin yumuşatılarak bükülme

ve dzltilmesine olanak verecek Őekilde ateşten geĀirme iŐlemine tabi tutulduklarını belirtmektedir.

AraŐtırmacıların yaptıkları deneyler insanların tos diŐini ısıtılmıŐ deriye sokarak ve onu tümüyle ocak üstüne yerleŐtirerek bu amaca kolayca ulaŐtıklarını göstermiŐtir. 1 saat 45 dakikada deriler tamamen yandıkları halde tos diŐi yumuŐamakta ve her türlü ĀalıŐmaya uygun hale gelmektedir.

YARARLANILAN KAYNAK:

Perls,C., (1977), Prhistoire du feu, Paris, Masson.